

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Кухаренко Сергій Вікторович</i> СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У СФЕРІ МЕДІА В УКРАЇНІ	546
<i>Чепурна Олена Євгенівна</i> АНАЛІЗ ТЕОРЕТИКО-ІГРОВИХ МЕТОДІВ СУЧАСНОЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ	548
<i>Соколов Артем Вікторович, Баландіна Наталія Миколаївна, Зігінова Юлія Костянтинівна</i> КОНЦЕПТУАЛЬНА ІДЕЯ ЗБІЛЬШЕННЯ БЛОКУ ДЛЯ МЕТОДУ З КОДОВИМ УПРАВЛІННЯМ ТА СЛІПИМ ДЕКОДУВАННЯМ	551
<i>Черевко Євген Володимирович</i> ЧИСЕЛЬНЕ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯННЯ СТРУНИ ЗАСОБАМИ БІБЛІОТЕК PYTHON	555
<i>Овчинников Микола Юрійович</i> КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦВЗ В АУДІОФАЙЛИ	558
<i>Слатвінська Валерія Миколаївна</i> ІНТЕГРАЦІЯ УМОВНОГО ГЕНЕРАТИВНО-ЗМАГАЛЬНОГО ПІДХОДУ ТА LSTM-МЕРЕЖ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ АНОМАЛІЙ У КІБЕРБЕЗПЕЦІ МЕРЕЖЕВОГО ОБЛАДНАННЯ	563
<i>Скідан Владислав Сергійович</i> ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ГЕЙМІФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	565
<i>Поворознюк Олексій Олегович</i> МЕТОДИ ЗАХИСТУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ДАНИХ ПІД ЧАС ВІЙНИ	568

СЕКЦІЯ 24. КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ В АСПЕКТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

<i>Томчаковська Юлія Олегівна</i> ТИПОЛОГІЯ АНГЛОМОВНИХ МЕДІАТЕКСТІВ	571
<i>Строченко Леся Василівна</i> ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРИНЦИПИ ПАРАДИГМАЛЬНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ	573
<i>Varieshkina Natalia</i> COMMUNICATIVE PRINCIPLE IN READING SKILLS FORMATION	575
<i>Дихта Наталія Миколаївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ЇЇ ВЖИВАННЯ	578
<i>Єрьоменко Світлана Василівна</i> ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОГО ДИСКУРСУ	580
<i>Іванова Наталія Георгіївна</i> ЦИФРОВІ СТРАТЕГІЇ ВИВЧЕННЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ ЯК ТРЕТЬОЇ ІНОЗЕМНОЇ: РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕСКРИПТОРІВ INTERACCIÓN EN LÍNEA НА ПОЧАТКОВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ВИЩОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	583
<i>Козак Тетяна Борисівна</i> БІНАРНІСТЬ ПОНЯТТЯ 'ЧОРНИЙ'/'БІЛИЙ' У МОВАХ ПЕРВІСНОЇ ФОРМАЦІЇ	586
<i>Марчук Ірина Петрівна</i> DEVELOPING INDIVIDUAL PROFESSIONAL PROGRAMS OF A TUTOR	589
<i>Пеліван Оксана Костянтинівна</i> ВВІЧЛИВІСТЬ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ	592
<i>Потенко Людмила Олександрівна</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ	595
<i>Телецька Тетяна Володимирівна</i> ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД	598

2. Марчук І. Тенденції розвитку сучасної дидактики: аналіз досвіду системи освіти Великої Британії. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 7–8 листоп. 2023 р.) / Нац. акад. пед. наук України. 2023. С. 200–201.

3. Марчук І., Іванова Н. Аналіз досвіду менеджменту системи професійної орієнтації у Великій Британії. *Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти* : матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф. (м. Харків, 2 груд. 2021 р.) / Нац. акад. нац. гвардії України. 2021. С. 49–51.

Keywords: professional development, tutor, higher education.

Ключові слова: професійний розвиток, викладач, вища освіта.

Пеліван Оксана Костянтинівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент*

ВВІЧЛИВІСТЬ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ

В статті йдеться про ввічливість – соціальний феномен, що регулює відносини між членами соціуму. Основна мета статті – розглянути поняття ввічливості в історичному аспекті та визначити основні етапи формування лінгвістичної ввічливості.

Міжособистісна комунікація є однією з центральних проблем сучасної лінгвістики. На данному етапі розвитку гуманітарних наук вчені одноголосно погоджуються з тим, що ввічливість стосується категорії соціальних явищ, які регулюють міжособистісну взаємодію людей, щоб вона проходила плавно, успішно, рівно та безконфліктно. Ключ до успішного спілкування – дотримання певних правил вербальної та невербальної поведінки, зокрема, принципу ввічливості. Принцип ввічливості заснований на повазі до особистості співрозмовника, його думки та інтересів, бажання уникнути можливих конфліктних ситуацій.

З дитинства людину вчать бути ввічливою, оскільки живучи в суспільстві, неможливо ігнорувати це поняття. Всі знають, як, де і коли бути ввічливим. У повсякденному житті ми часто говоримо, що це ввічливо, але це – ні. Що дає нам право так вважати? За якими критеріями ми судимо про ввічливість? Щоб відповісти на ці запитання, вчені розглядають ввічливість з точки зору різних підходів – мовних, психологічних, соціопсихологічних, з точки зору принципів та правил спілкування. Але таке всебічне явище, як ввічливість, що регулює міжособистісну взаємодію людей у сучасному суспільстві, не завжди існувало в сучасних проявах. Звідки ввічливість починається? Що слугувало поштовхом для її розвитку? Ми спробуємо відповісти на ці запитання в цій роботі.

Основна мета даної роботи – розглянути ввічливість з історичної точки зору та простежити етапи формування лінгвістичної ввічливості.

Для цього необхідно звернутися до роботи німецького вченого Еліха “On the historicity of politeness” [5], в яких він простежує етапи формування лінгвістичної ввічливості на прикладі мов країн Стародавнього Сходу та Заходу. Дослідник приходить до висновку, що ввічливість походить від форм звертання в межах однієї родини. У подальшому, гнучко реагуючи на процеси соціальної диференціації у суспільстві, система звернень між членами сім’ї поширюється на інші комунікативні ситуації, паралельно з цим, з’являються додаткові засоби кодифікації соціального статусу учасників спілкування та соціальної дистанції між ними. «Соціальна диференціація відносин вищий – нижчий (master – slave), стає основою для соціальної норми, із якої пізніше розвинулася ввічливість» [5, с. 88]. Таким чином, розвиток суспільних відносин за напрямом вищий – нижчий, стало поштовхом до появи спеціальних лінгвістичних засобів, які закріпили місце і роль людини у суспільстві, і які використовувалися для демонстрації тієї чи іншої ролі партнерів за комунікацією. Це історичне обґрунтування має прямий зв’язок із сучасною інтерпретацією ввічливості, оскільки багато дослідників ввічливості визнають основні параметри, що впливають на вибір певних стратегій ввічливості, параметри статусу та соціальної відстані [2].

Систему нових форм звернень застосовували в найближчому оточенні монарха, а саме при королівському дворі, у військових структурах та в системі правосуддя. Звідси етимологія синоніму англійського слова «politeness» – «courtesy». «Соціальна диференціація, яка призвела до появи та розвитку королівського двору, стала фундаментом для ввічливих, тобто придворних форм звертань» [5, с. 87].

Розквіт придворних ритуалів ввічливої поведінки припав на кінець XVII – початок XVIII століття з французьким королівським двором в якості прототипу. На той час вже сформувався реальний кодекс ввічливості, який включав ритуалізовані форми мовленнєвої поведінки, наприклад, відповідні та прийнятні способи вираження вдячності, компліментів, вибачень; відповідні методи початку та кінця розмови (у сучасній термінології, ініціація та завершення взаємодії); форми привітання, прощання, завершення теми розмови тощо; форми звернення та відповідні способи висловити повагу до співрозмовника. Більше того, до перелічених вимог ввічливої поведінки при королівському дворі слід додати й інші особливості кодексу ввічливості, який стає стандартом: певний вибір слів під час розмови, соціально прийнятні та пристойні теми для розмови, відмова від непристойних тем та уникнення табуйованої лексики, прояв уваги до співрозмовника та здатність слухати, зберігаючи баланс між говорінням та паузами у власному мовленні [7, Р. 211].

Дотримання вищезазначених правил характеризувало оратора як освічену людину з вишуканими галантними манерами, вишуканою витонченістю та гарним неокласичним смаком того часу. Все це допомогло справити сприятливе враження на інших та забезпечити позитивну думку про людину, з якою вони

мають справу, що було кінцевою метою та змістом концепту «ввічливість» у той час. Підтвердження цьому знаходимо в «The English Theophrastus: or the manners of the age»: «Ввічливістю можна назвати майстерний управління нашими словами і діями, мета якого – справити найкраще враження на інших» [7, с. 209].

Англійському досліднику Роджерові Селлу належить фраза, яка стала крилатою і часто цитується. В ній він порівнює ввічливість з оксамитовою рукавичкою, під якою приховано залізний кулак: «a velvet glove hiding one or another kind of iron fist» [7, с. 211]. Це яскраве та образне твердження дає нам можливість зрозуміти, як сприймали ввічливість у XVIII столітті. Ввічливість – це маска, яку люди використовують, щоб представити себе в сприятливому світлі, показати свою освіченість та приналежність до елітного прошарку суспільства, а також для того, щоб іноді приховувати справжні почуття та наміри.

Незважаючи на те, що на теперішньому етапі в рамках наукових теорій ввічливість трактується по-різному, буденне уявлення про неї залишається значною мірою таким, як у XVIII столітті, про що свідчать визначення ввічливості в тлумачних словниках:

1) «polite – having good social manners, characterized by refinement» [6, с. 777];
(«Ввічливий – той, хто володіє хорошими соціальними манерами і характеризується витонченістю»).

2) а) «someone who is polite has good manners and behaves in a way that is socially correct and considerate of other people's feelings;

б) polite describes things that you say or do simply because it is socially correct to do or say them, rather than you mean them sincerely;

с) polite society or polite company refer to the people in society who consider themselves to be socially superior to others and who feel that they are setting a standard of behavior for other people to follow» [1, с. 1112];

2) а) «той, хто є ввічливим, має добрі манери, поводить відповідно до суспільних законів і уважний до почуттів інших людей;

б) «ввічливий» описує те, про що ви говорите чи робите, просто тому, що з точки зору суспільства, робити це чи говорити так правильно, аніж просто щиро мати це на увазі;

с) «Ввічливе суспільство або ввічлива компанія» передбачає тих людей у суспільстві, які вважають себе соціально вищими за інших, і вважають, що вони встановлюють стандарт поведінки для інших людей».

Таким чином, феномен ввічливості походить від форм звернення між членами родини і поступово перетворюється на систему кодифікації соціального статусу учасників спілкування та соціальної відстані між ними, яка базується на *соціальній диференціації суспільства*. Поступово формується «кодекс ввічливості», який включає ритуалізовані форми мовленнєвої поведінки, певні розмовні теми, відповідні способи ініціації та завершення взаємодії, форми привітання, прощання, завершення розмови, способи висловлення поваги до співрозмовника.

Список використаних джерел:

1. Advanced American Dictionary. Longman : Pearson Education Limited, 2000. 1745 p.
2. Brown P., Levinson S. Politeness: Some universals in language usage. Cambridge. Cambridge University Press, 1987. 352 p.
3. Collins COBUILD English Dictionary. Harper Collins Publishers, 1995. 1971 p.
1. Dictionary of English Language and Culture. Longman Group Ltd., 1993.
2. Ehlich K. On the history of politeness. *Politeness in Language. Studies in its History, Theory and Practice* / eds. R. Watts, S. Ide, K. Ehlich. Berlin : Noutonde Gruyter, 1992. P. 71-107.
3. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Lexicon Publications, Inc., 1993. 1149. p.
4. Sell R. The English Theophrastus: or the manners of the age, 1992. URL: https://archive.org/details/bim_eighteenth-century_the-english-theophrastus_1702
4. The Concise Oxford Dictionary. Oxford University Press, 1964. 1558 p.
5. Watts R., Ehlich K. Politeness in language: studies in its history, theory and practice. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1992.

Ключові слова: ввічливість, принцип ввічливості, історичний аспект, міжособистісна комунікація, соціальна диференціація.

Keywords: politeness, principle of politeness, historical aspect, interpersonal communication, social differentiation.

Потенко Людмила Олександрівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні суттєво порушила всі сфери суспільного життя, в тому числі й систему вищої освіти. Сьогодні в складних умовах війни, надаючи якісні освітні послуги у вищій школі, ми повинні приділяти більше уваги інклюзивному середовищу в освіті, враховуючи додаткові виклики в організації навчального процесу. Зміни у формі організації освітнього процесу, зростання кількості студентів з особливими освітніми потребами, переміщення молоді в межах країни та за кордон – усе це вимагає переосмислення підходів до інклюзії у вищій школі. Заклади вищої освіти стикнулися з нагальною потребою в адаптації методів викладання, інфраструктури та системи підтримки до нових реалій. Ефективна реалізація інклюзивної освіти в таких умовах передбачає не лише доступність освітніх ресурсів, а й створення підтримувального середовища, що враховує фізичні, психологічні та соціальні потреби здобувачів освіти.